

megemlít néhány új modell-típust; az egyik, amelynek sokatmondó elnevezése *Túl-élési terv*, a Föld következő hét területét különbözteti meg: 1. piacgazdaságú ipari országok; 2. iparosodott szocialista országok; 3. Kína, Mongólia és a Koreai Népköztársaság; 4. Azsia, Afrika többi része; 5. a Közel-Kelet kőolajtermelő országai, 6. Afrika többi része; 7. Latin-Amerika.

Peceei fejtegetéseiből — bírálói szerint — hiányoznak a történetiség elemei és a konkrétságra törekvés jegyei. A Klub megbízottai már eddig is önkényesen válogattak az adatok, a tények rengetegében, mit sem törődve például a fegyverkezési kiadásokkal, pedig ez a pontosan mérhető elemek egyike, s ugyanakkor nagyobb és közelebbi veszély mutatója, mint például a környezetszennyeződés vagy a népességrobbanás.

Pinzaru nem marad adós az e kérdésekben kialakult sajátos hazai szempontok vázolásával sem: „Ami minket illet, világos, hogy a gazdasági növekedésről, a tudományos-műszaki forradalom vívmányainak társadalmi-emberi hasznosításáról, a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom felépítéséről vallott felfogásunk perspektívájában közelítjük meg és tanulmányozzuk a fejlesztés problémáit. Ez a megközelítési mód már csak azért is fontos, mert — miként az RKP 1972. júliusi Országos Konferenciáján hangsúlyozták — Románia, miután felszámolta a gyengén fejlett ország állapotot, a társadalmi rendszer szempontjából a leghaladottabb országok sorába lépett, de gazdasági vonatkozásban továbbra is a fejlődő államok közé tartozik.“

F.L.

A HAZAI NÉMET LÍRA ELSŐ ÖSSZEFOGLALÓ FÖLMERÉSE (Neue Literatur, 1973. 3.)

Nem könnyű feladatra vállalkozott Peter Motzan fiatal hazai német kritikus. a kolozsvári egyetem német irodalom tanszékének tanársegéde, amikor a felszabadulás utáni romániai német líra fejlődésének felmérését tűzte ki célul. A tanulmány első részében e költészet (mint az itteni német nyelvű irodalom vezető műfaja) főbb jellemzőit veszi számba a szerző. míg a második részben az 1945 utáni lírai fejlődésének főbb korszakait határozza meg.

Hasonló természetű munkák hiánya miatt rendkívül nehéz volt egységbe foglalni a hazai német líra leglényegesebb jellemzőit.

A korszakolást számtalan (nem csupán irodalmi) tényező figyelembevételével, igen körültekintően végzi el a szerző.

Az első korszak szerinte (ezt a „megörzök“ korszakának nevezi) 1948-tól 1956-ig, az első írókongresszusig tart. Az ekkor keletkezett versek szerzőit akár ki is lehetne egymással cserélni. Verseik inkább kötött szótagszámmal és rimes sorokban megírt beszámolóik, mint lírai alkotások. Motzan igen helyesen állapítja meg, hogy e korszak egyértelmű elutasítása értelmetlen volna, hisz szociológiai tényezők hívták életre e verstermést az újrakezds elkerülhetetlen ismertető jegeivel.

A következő korszakot 1956—1965 közé helyezi Motzan. Ez még mindig jelszó-költészet, de már egyre színesedik, bár az európai modernség hatása még nem ért el ide. A korszak vége felé a minden külső impulzustól mentes, igazi önkifejezés lett jellemző. De míg a kortárs román líra olyan elődökre támaszkodhatott utkeresése közben, mint Lucian Blaga vagy Ion Barbu, addig a hazai német költők példakép nélkül próbáltak továbblépni. Ezért rendkívül sok irányban indult el újra a fejlődés.

A harmadik korszak 1965—1972 közé esik. Bertolt Brecht és Paul Celan hatása érződik az új termésen. A ma harmincéves költők korszaka ez, akik igen hevesen reagálnak mindenre, ami társadalmilag elavult. Építő szándékú elégetlenség, mindenfajta sematizmus könnyörtelen elvetése jellemzi Frieder Schuller, Anemone Latzina, Franz Hodjak, Gerhard Eike, Rolf Marmont, Bernd Kolf verseit.

Utánuk következik az igen tehetséges fiatal bñnsági költők csoportja, melynek tagjai tavaly jelentkeztek először egy antológiában. Legtehetségesebbjük, az 1952-ben született Richard Wagner így foglalja össze a mindenikükre (de az idősebbekre is) érvényes ars poeticát: „Írok amíg és mert mások / szántanak tömbházakat építenek / többlettermelést érnek el // írok amíg és mert mások / városokat rombolnak földeket égetnek föl / jövőt építenek // írok amíg és mert /

még mindig hiszem hogy / többet fognak
épiteni / mint amennyit rombolni lehet
// irok amíg és mert tudom / hogy az
igazság csak úgy győz / ha győzelemre
viszik.

Peter Motzan végül így foglalja össze
mondanivalóját: „A főként morális jel-
mondatok és programok diktálta líra
után, a hagyományos szemléletű költé-
szet után, amely szép, választékos stró-
fákban minden fenyegetés és veszély el-
lenére a kozmikus rendbe vetett hit mel-
lett tett tanúbizonyosságot, valamint a ben-
sőséges természetimádó, nyelvfilozofikus
hajlamú költészet után új romániai né-
met líra van kialakulóban, amely éppen
azért ígér nagyon sokat, mert a lírai én
és a jelenkori szocialista társadalom köz-
ti összefüggéseket fedi fel.“

HAZAI SZERB IRODALMI FOLYÓIRAT (Književni Život, 1972. 2.)

Tizenöt éves a „*Književni Život*“
(Irodalmi Élet), Románia Szocialista Köz-
társaság Írószövetségének Temesvárt
megjelenő lapja, a hazai szerb irodalmi
élet fóruma. A folyóirat nagy terjede-
lemben közli a román irodalom, az e-
gyüttélő nemzetiségek irodalma, valamint
a világirodalom jelentős alkotásainak
szerb fordítását. Az évente kétszer meg-
jelenő *Književni Život* legutóbbi számát
lapozva, Vladimir Cokov versein kívül,
akit a hazai szerb költészet legjelentő-
sebb alakjaként tartanak számon, ott ta-
láljuk az utóbbi időben jelentkezett fia-
tal költőnemzedék tagjait: a Draga és
Doka Mirjanić testvéreket, Ivo Munčiant,
Cedomir Milenovićot. A lap fordításban
közli Anghel Dumbrăveanu, Alexandru
Andrițoiu, Aurel Rău, Nichita Stănescu,
Mircea Șerbănescu, valamint Nagy Ist-
ván, Anavi Ádám és Franz Liebhard ír-
sait. Kritikai rovata az irodalmi realiz-
mus és a korszerűség, valamint a gyer-
mekirodalom kérdéseit taglalja. Közönte
Franyó Zoltánt nyolcvanötödik és Ivo
Andrićot nyolcvanadik születésnapja al-
kalmából. Ezenkívül a Könyvszemle ro-
vatban ismertetést olvashatunk két nem-
rég megjelent könyvről: Svetomir Raj-
kov *Megváltozott a folyó medre* című
regényéről, amely egy többnemzetiségű
bánsági falu lakosságának életében bekö-
vetkezett változásokat ábrázolja, vala-
mint Slavko Vesnić *Szárnyaló álmok* cí-
mű verseskötetéről.

MAI MÍTOSZOK (Világosság, 73. 6.)

„Úgy tűnik, mintha az igazi marxista
kommunistáknak egyszerre két fronton
is — balra és jobbra — harcolniuk kel-
lene, mintha a kommunizmuson belül
a marxizmus a centrum pozícióit foglal-
ná el“ (Lukács György: *Történelem és
osztálytudat*).

Papp Gábor *Forradalom-mítoszok az
anarchizmusban* című írásában nem az
összes fellelhető — vagy jelentékenyebb
— anarchista irányzatok kimerítő tár-
gyalását tűzi ki célul, csupán azok közös
meghatározó jellemzőit keresi, a megje-
lenésüket feltételező vagy elősegítő tör-
ténelmi-társadalmi viszonyokat vizsgálja.
Álláspontja a gyakorlati politikai harc
nélkülözhetetlen, központi elemét, az osz-
tálytudatot, a mindenkori új jelenségek-
hez tudatosan alkalmazkodó szervezetség-
et propagáló-erősítő marxistáé.

A „marxi forradalomelmélet totalitás-
konceptiójának, gazdasági-politikai meg-
határozottságának alapeleme, a forrada-
lom egyik feltétele“: az erős politikai *szerve-
zet*, egy párt — ideológiai — vezető
szerepe. Így a marxizmus (Lukács 1920-
ban ismeri fel ezt) az opportunizmus és
az anarchizmus közé kerül, mindkettő el-
len kemény harcot kell folytatnia. Az op-
portunizmus a „szervezetség mitizálásá-
val“ valóban megszüli a hatalom- és
(voltaképpen) szervezetellenesek által
oly gyakran kárhordozott bürokráciát,
megbénítja a forradalmi tevékenységet;
a forradalmat az „általános fejlődés el-
vont perspektívájává“ teszi. Az anarchiz-
mus a szervezetség szerepének lebecsü-
lésével vagy tagadja annak szükségessé-
gét, vagy „az elméletet helyettesíthető-
nek tartja az erkölccsel és a mítosszal
[Sorel]“ — végeredményben szintén a
proletariátus forradalmi hatékonyságát,
erejét törli meg. A spontaneitás alapján
az anarchista gondolkodás — mint a bár-
miféle hatalmat, tekintélyt támadó esz-
merendszer — szükségszerűen a szerve-
zett, tehát hierarchikus felépítésű (bár
demokratikus) párt ellen fordul. Míg
Sorel pártellenessége az opportunizmus
ellen irányul, a mai anarchizmusok már
a kommunista pártokkal szemben hirdet-
tik az uralomnélküliség elvét: „tagadják,
hogy az élenjáró harcos szerepét csak
az a mozgalom tudja betölteni, amelyet
élenjáró elmélet vezet.“

Az anarchikus elméletek és mozgalmak
elkerülhetetlenül összeütközésbe kerülnek
a legalapvetőbb tézisükben, kiindulópont-
jukban rejlő ellentmondással: a hatalom